

Με αφορμή το πεντηκοστό τεύχος των «Τετραδίων»

Αυτό το τεύχος των Τετραδίων σηματοδοτεί μια αποτυχία και μια επιβεβαίωση. Ή μάλλον, την επιβεβαίωση εκείνης της αποτυχίας που από τη στιγμή της ίδρυσης του περιοδικού αυτού όλοι μας προβλέπαμε, φοβόμασταν και προσπαθούσαμε να καταπολεμήσουμε, χωρίς μοιρολατρία, αλλά με πολλές, ίσως υπερβολικές, αυταπάτες.

Το ανά χείρας περιοδικό γεννήθηκε, πράγματι, επαναπροτείνοντας μια θεωρητική βάση, που ανέκαθεν χαρακτήρισε τα πιο ενδιαφέροντα ίσως ρεύματα της ελληνικής αριστεράς: την τοποθέτηση στο επίκεντρο της ανάλυσής μας του διωνύμου λαός και έθνος.

Επάνω σε αυτό ακριβώς είναι που επιβάλλεται σήμερα, στο επίπεδο της πραγματικότητας, η αναγνώριση μιας οδυνηρής χρεοκοπίας. Και στα δυο άκρα αυτού του διωνύμου στράφηκε, ως γνωστόν, η θυελλώδης επίθεση του νεοφιλελευθερισμού, που στην ελληνική εκδοχή του έλαβε τη μορφή του εκσυγχρονισμού.

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας ο σαρωτικός άνεμος της παγκοσμιοποίησης απέδειξε ότι στη χώρα μας οι αντιστάσεις είναι αδύναμες, κατακερματισμένες και θεωρητικά ανεπαρκείς. Παραδόξως, όσο μεγαλύτερη ήταν η επίθεση, άλλο τόσο τα λαϊκά στρώματα βρέθηκαν, στο θεωρητικό επίπεδο, χωρίς αναλυσιακά εργαλεία σε θέση να εδραιώσουν την αντίστασή τους. Το πρόβλημα δεν είναι, και ποτέ δεν ήταν, η οχύρωση και η συντηρητική υπεράσπιση του υπάρχοντος. Αντιθέτως: το πρόβλημα ήταν και παραμένει η δυναμική αξιοποίηση του λαϊκού κι

εθνικού κεφαλαίου για την ανακατάταξη των συσχετισμών δυνάμεων στο εσωτερικό και την αναβάθμιση της εθνικής παρουσίας μας στο παγκοσμιοποιημένο διεθνές προσκήνιο, πρωτίστως στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ήταν μια πρόκληση, που θα έπρεπε να κινήσει το ενδιαφέρον ιδιαίτερα εκείνων των στοχαστών που πάντοτε επέμειναν στη διεθνιστική ρητορεία. Δυστυχώς, η πρόκληση αυτή έπεσε στο κενό. Και το αποτέλεσμα σήμερα είναι αποκαρδιωτικό. Η λαϊκή συνιστώσα προσπαθεί αγωνιωδώς να αρθρώσει πολιτικό λόγο, συνήθως χωρίς να το καταφέρει. Ενώ τα εθνικά πολιτισμικά στοιχεία υπέστησαν μια πρωτοφανή επίθεση, που δικαιολογημένα προκαλεί ανησυχίες για τη διαμόρφωση της εθνικής μας ταυτότητας.

Το παράγωγο αυτής της εκσυγχρονιστικής λαίλαπας βρίσκεται καθημερινώς μπροστά στα μάτια κάθε πολίτη. Είναι η λεηλασία του εθνικού πλούτου και η αποσύνθεση κάθε δυνατότητας όχι μόνο παρέμβασης αλλά και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. Φαινόμενο όχι άγνωστο, ούτε πρωτόγνωρο. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι σήμερα ελάχιστα ασχολούνται.

Αιχμή του δόρατος της εκσυγχρονιστικής επέλασης ήταν, και παραμένει, η ριζική αναδιάρθρωση του συστήματος πληροφόρησης. Με κύριο πράκτορα τον τηλεοπτικό τομέα: μέσα σε μια δεκαετία υπήρξαμε μάρτυρες μιας απόλυτα ελεγχόμενης και ιδεολογικά κατευθυνόμενης αλλαγής της ίδιας της δημοσιογραφικής έννοιας του τι είναι είδηση, τι αξίζει τον κόπο να μεταδοθεί και να αναφερθεί και τι όχι. Σήμερα, σε όλα ανεξαιρέτως τα τηλεοπτικά δημοσιογραφικά επιτελεία έχει επικρατήσει η άποψη ότι μόνον το σήμαντο κουτσομπολιό, η ανώδυνη πληροφορία, το απλοϊκό σχόλιο αποτελούν είδηση. Οτιδήποτε θα μπορούσε να αποτελέσει αφετηρία προβληματισμών για τον πολίτη δεν έχει καμία ελπίδα πρόσβασης στην τηλεοπτική δήθεν πληροφόρηση.

Αυτή είναι, εν ολίγοις, η κατάσταση που επέτρεψε να προωθηθεί χωρίς ουσιαστικές αντιδράσεις η ουσιαστική ιδιωτικοποίηση της ελληνικής δημόσιας διοίκησης. Η οποία σήμερα εξυπηρετεί μόνον ιδιωτικά συμφέροντα, τα οποία κατά κανόνα εξυπηρετούν με τη σειρά τους στρατηγικά σχέδια αλλοδαπής εμπνεύσεως.

Βεβαίως, καταφεύγω σε απλοποιητικά σχήματα, που αδικούν την πολυπλοκότητα της πραγματικής δυναμικής: είναι σαφές ότι δεν έχουμε να κάνουμε με φαινόμενα αποικιοκρατικής αλλοτρίωσης, σαν εκείνα που περιέγραψε πριν από πολλές δεκαετίες ο Φρανς Φανόν. Εκείνο όμως που θέλω να τονίσω είναι το εξής: όταν η απόσταση ανάμεσα στα λαϊκά

στρώματα και τον κρατικό μηχανισμό φτάνει σε τέτοια επίπεδα, πέρα από τα γνωστά πολιτικά και οικονομικά προβλήματα, τίθεται κι ένα σοβαρό πρόβλημα πολιτισμικής ταυτότητας. Αν το νεοελληνικό κρατίδιο δεν είναι σε θέση να προασπίσει και να αναδείξει την νεοελληνική ταυτότητα, όπως ιστορικά διαμορφώθηκε σε λαϊκό επίπεδο, διότι αυτό θα το έθετε σε αντιπαράθεση με τα κέντρα εξουσίας που καλείται να υπηρετεί, τότε η νεοελληνική ταυτότητα πρέπει να αναζητήσει την αναγνώρισή της κάπου αλλού. Προσοχή: μπορεί στην μικρή, φτωχή και περιθωριοποιημένη Ελλάδα να παίρνει τραυματικές διαστάσεις, αλλά το φαινόμενο συναντάται και αλλού. Δίνονται στρεβλές απαντήσεις σε πραγματικά ερωτήματα, που αφορούν επίσης ισχυρές ταυτότητες. Τι άλλο είναι η ορμητική ανάδειξη ξενόφοβων και λαϊκίστικων κινημάτων στην καρδιά της Ευρώπης; Τι άλλο εκπροσωπεί η απέραντη φρίκη της ισλαμικής τρομοκρατίας; Γιατί άραγε χύθηκε τόσο αίμα αμάχων στους χωριστικούς πολέμους της Γιουγκοσλαβίας και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης;

Θα ήταν εύκολο να τονίσουμε εδώ ότι το είχαμε πει σε ανύποπτο χρόνο. Όταν η λαϊκή αριστερά βγαίνει στο κυνήγι ιδεολογημάτων, τότε αφήνει το πεδίο ελεύθερο να ανθίσουν οι ρατσισμοί και οι θεωρίες της σύγκρουσης πολιτισμών.

Θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει υπερβολικά απαισιόδοξο αυτό τον απολογισμό, 25 χρόνια μετά την κυκλοφορία του πρώτου τεύχους των Τετραδίων. Όποιος όμως έχει την υπομονή να ξεφυλλίσει τα περιεχόμενα των 49 τευχών που κυκλοφόρησαν από τότε, εύκολα θα διαπιστώσει ότι η θεματική τους παραμένει τραγικά επίκαιρη. Αυτή είναι και η επιβεβαίωσή μας: θα εξακολουθήσουμε να παραμένουμε πολιτικά αποστασιοποιημένοι και θεωρητικά ετερόδοξοι, σκάφος με ανοιχτά τα πανιά απέναντι στους πάνοπλους στόλους της παγκοσμιοποίησης και της κυρίαρχης ιδεολογίας, με την βαθιά πεποίθηση ότι πάντα θα υπάρχουν κάποια μάτια να μας διαβάσουν και αφτιά να μας ακούσουν.